

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ ТА КРЕДИТ

УДК 336:364(477)

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-45-163-174>

ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Баранник Л. Б.,
Дулік Т. О.,
Александрюк Т. Ю.

У статті розглядається гендерне бюджетування як розв'язання важливих суспільних проблем, зокрема тих, які стосуються задоволення потреб жінок. Зважаючи на необхідність суттєвого покращення демографічної ситуації в країні, особливо актуальною стає проблема соціальної підтримки жінок дітородного віку. Надана загальна характеристика гендерного бюджетування. Це допоможе з'ясувати подальші напрями реформування бюджетного (водночас й соціального) законодавства. Показана динаміка народжуваності в Україні в 1990-2018 роках.

Метою статті є виявлення тих гендерних проблем, які мають бути прийняті до уваги урядом країни та органами місцевої влади під час бюджетування, зокрема ті, що пов'язані з соціальним захистом жінок.

У дослідженні використовувались загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз і синтез, метод порівняння, узагальнення, статистичні тощо. Методологічною основою дослідження є комплексний підхід, системно-структурний аналіз та діалектичний метод наукового пізнання.

Узагальнено наукові підходи до визначення поняття «гендерне бюджетування». Доведено необхідність підвищення допомоги по вагітності та пологам, зокрема для жінок, які не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також доцільність переорієнтації розрахунку розміру допомоги з 25% прожиткового мінімуму для працездатної особи на повну його величину.

Висновки: В Україні необхідно, щоб під час проведення бюджетного аналізу і планування витрат, спрямованих на забезпечення гендерної рівності, в бюджетах держави, місцевих органів влади, були враховані саме ті, які задовольняючи потреби жінок, водночас мають важливе значення і для чоловіків, держави й всього суспільства. Для цього потрібно: посилення політичної підтримки гендерних ініціатив; координація зусиль різних відомств щодо вирішення питань переходу до ГОБ на постійній основі; включення питань соціальної політики, у тому числі гендерної нерівності, у програми підготовки фахівців з економіки, фінансів, публічного управління; проведення гендерного аналізу не тільки витрат, але й доходів бюджетів; співпраця державних органів, які займаються бюджетуванням, з громадськими організаціями, громадами, феміністськими центрами.

Ключові слова: гендерний бюджет, гендерна рівність, індекс гендерної рівності, гендерні дослідження, соціальна допомога, одинокі матері, декретні виплати.

ГЕНДЕРНОЕ БЮДЖЕТИРОВАНИЕ В КОНТЕКСТЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В УКРАИНЕ

Баранник Л. Б.,
Дулик Т. А.,
Александрюк Т. Ю.

В статье рассматривается гендерное бюджетирование как способ решения важных общественных проблем, в частности тех, которые касаются удовлетворения потребностей женщин. Учитывая необходимость существенного улучшения демографической ситуации в стране, особенно актуальной становится проблема социальной поддержки женщин детородного возраста. Представлена общая характеристика гендерного бюджетирования. Это поможет выявить дальнейшие направления реформирования бюджетного (также социального) законодательства. Показана динамика рождаемости в Украине в 1990-2018 годах.

Целью статьи является выявление тех гендерных проблем, которые должны быть приняты во внимание правительством страны и органами местной власти в процессе бюджетирования, в частности те, которые связаны с социальной защитой женщин.

В исследовании использовались общенаучные и специальные методы: анализ и синтез, метод сравнения, обобщения, статистические и др. Методологической основой исследования является комплексный подход, системно-структурный анализ и диалектический метод научного познания.

Обобщены научные подходы к определению понятия «гендерное бюджетирование». Доказана необходимость повышения пособия по беременности и родам, в частности для женщин, которые не застрахованы в системе общеобязательного государственного социального страхования, а также целесообразность переориентации расчета размера пособия с 25% прожиточного минимума для трудоспособного лица на полную его величину.

Выводы: В Украине необходимо, чтобы во время проведения бюджетного анализа и планирования расходов, направленных на обеспечение гендерного равенства, в бюджетах государства, местных органов власти, были учтены именно те, которые, удовлетворяя потребности женщин, одновременно имеют важное значение и для мужчин, государства и всего общества. Для этого нужно: усиление политической поддержки гендерных инициатив; координация усилий различных ведомств по решению вопросов перехода к ГОБ на постоянной основе; включение вопросов социальной политики, в том числе гендерного неравенства, в программы подготовки специалистов по экономике, финансам, публичного управления; проведение гендерного анализа не только расходов, но и доходов бюджетов; сотрудничество государственных органов, занимающихся бюджетированием, с общественными организациями, общинами, феминистскими центрами.

Ключевые слова: гендерный бюджет, гендерное равенство, индекс гендерного равенства, гендерные исследования, социальная помощь, одинокие матери, декретные выплаты.

GENDER BUDGETING IN THE CONTEXT OF SOCIAL PROTECTION IN UKRAINE

Barannyk Liliia,
Dulik Tatyana,
Alexandriuk Tatyana

The article considers gender budgeting as a way to solve important social problems, in particular those related to meeting the needs of women. Given the need to significantly improve the demographic situation in the country the problem of social support for women of childbearing age becomes especially urgent. The general characteristic of gender budgeting is presented. This will help to find out further directions for reforming budget (as well as social) legislation. The dynamics of fertility in Ukraine in 1990-2018 is shown.

The purpose of the article is to identify those gender issues that should be taken into account by the government and local authorities during budgeting, in particular those related to the social protection of women.

The study used general scientific and special methods: analysis and synthesis, the method of comparison, generalization, statistical and others. The methodological basis of the study is a comprehensive approach, system-structural analysis and the dialectical method of scientific knowledge.

The scientific approaches to the definition of the concept of «gender budgeting» are generalized. The necessity of increasing the maternity allowance has been proved, in particular for women who are not insured in the system of compulsory state social insurance, as well as the expediency of reorienting the calculation of the benefit amount from 25% of the living wage for an able-bodied person to its full size.

Conclusions: In Ukraine, while making budgetary analysis and planning of expenditures aimed at ensuring gender equality, it is necessary that in state and local authorities budgets precisely those expenditures should be taken into account, which are important not only for women but for men, the state and all the society as well. This requires: strengthening political support for gender initiatives; coordinating the efforts of various agencies as to the transition to the gender-oriented budgeting (GOB) on an ongoing basis; involving questions related to social policy issues, including gender inequality, into training programs for economics, finance, and public administration; gender analysis not only of expenditures but also of budget revenues; cooperation of state bodies engaged in budgeting with public organizations, communities, feminist centers.

Keywords: *gender budget, gender equality, gender equality index, gender studies, social assistance, single mothers, maternity benefits.*

JEL Classification: *H61, J16*

Постановка проблеми. Соціальна політика будь-якої держави невіддільна від бюджетної політики. Бюджет є тим фінансовим інструментом, який дозволяє державі виконувати свої функції в соціальній сфері, в тому числі вирішувати проблеми ґендерного характеру, зокрема специфічних потреб жінок. В умовах активного просування політики щодо покращення демографічної ситуації в Україні за рахунок народжуваності питання ґендерного бюджетування набуває виключної актуальності. Адже якщо не буде людського ресурсу, марно навіть ставити питання про економічне зростання, духовне відродження й т. ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґендерне бюджетування як соціальна технологія виникла в 1980-х роках ХХ ст. в Австралії. Його розглядали насамперед як антикризовий інструмент. Ґендерний розподіл бюджету означав реструктурування доходів і витрат таким чином, щоб у статтях бюджету було представлено потреби громад чоловіків і жінок. Ця ініціатива була скерована не на збільшення коштів, а на перегляд уже наявних [1, с. 15]. Поняття «ґендерний бюджет» запропоновано в результаті прийняття Платформи дій на міжнародній конференції в Пекіні (1995), де підкреслювалося, що уряди повинні докласти всіх зусиль для систематичного вивчення того, як витрачаються бюджетні кошти державного сектора, і чи витрачаються вони на користь людини. Це вимагає врахування ґендерної проблематики в бюджетних рішеннях у політиці й в програмах, а також адекватного фінансування спеціальних програм для забезпечення ґендерної рівності [2]. З тих пір інтерес до цієї проблематики значно виріс і з боку політиків, і з боку науковців.

У 1980-1990-х рр. з'являються програми жіночих і ґендерних досліджень в Європі. У той же період відкриваються самостійні кафедри і програми, засновуються дослідні асоціації. У 1996 р. при ґендерному інституті Лондонської школи економіки утворена Міжнародна мережа ґендерних досліджень. У числі його завдань такі, як підтримка проектів ґендерних досліджень; розвиток теорії етики, справедливості і демократії; розширення перспектив соціальної політики за допомогою досліджень, міжнародного співробітництва вчених, неурядових організацій, засобів масової інформації, бізнесу і політиків тощо [3]. Серед міжнародних ґендерних досліджень достатньо відомим є дослідження ґендерного бюджетування (2006) британського фемініста-економіста й соціолога Дайяни Елсон [4]. Учена також відома своїми дослідженнями з таких питань, як трудові права жінок, неоплачуваний догляд, розширення можливостей жінок тощо.

Сучасні реалії впровадження ґендерного бюджетування в Україні досліджують Ж.А. Белец [5], Г.В. Даудова і Т.Д. Таукешева [6], Н. Жовницька [2], І.І. Токар і А.В. Пилипенко [7] та ін. Ґендерному бюджетуванню на рівні місцевих бюджетів присвячена публікація Н.М. Корнієнко та Ю.В. Острищенко [8]. Серед зарубіжних авторів, чий роботи з означеної теми викликають значний інтерес, слід назвати О.В. Базуєву [9], М.А. Кашину [10], Л.Г. Салосіну [11], Л.С. Ржаніцину [12], К.В. Фофанову [13].

Невирішені складові загальної проблеми. Не зважаючи на значну кількість наукових публікацій з означеної проблематики, багато питань ґендерного характеру при формуванні та виконанні державного, регіональних і місцевих бюджетів залишаються на теперішній час недостатньо розглянутими. У контексті обраної нами теми потребують дослідження деякі аспекти соціального захисту, який здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, зокрема для таких категорій жінок як одинокі та багатодітні матері, жінки пенсійного віку тощо.

Мета дослідження полягає у виявленні тих ґендерних проблем, які мають бути прийняті до уваги урядом країни та органами місцевої влади під час бюджетування, зокрема ті, що пов'язані з соціальним захистом жінок.

Цілі дослідження полягають в тому, щоб, по-перше, оцінити стан ґендерної рівності в Україні; по-друге, привернути увагу до тих соціально-економічних проблем, які недостатньо вирішені в нашій країні в ґендерному плані; по-третє, запропонувати деякі зміни в законодавстві щодо покращення соціального захисту жінок.

Основні результати дослідження. Сутність ґендерного бюджетування. Ґендерне бюджетування або ґендерно-орієнтоване бюджетування (далі – ҐОБ) визнано в світі дієвим інструментом підвищення ефективності використання бюджетних коштів і фінансовим механізмом забезпечення ґендерної рівності.

«Ґендерне бюджетування – це державний інструмент для ефективного впровадження ґендерного підходу майже в усі аспекти економічної і соціальної політики та для забезпечення належного розподілу бюджету на користь не лише жінок і чоловіків, але й найбільш соціально незахищених категорій населення – дітей, пенсіонерів тощо. Ґендерне бюджетування також включає вивчення впливу бюджетних асигнувань на соціально-економічні можливості жінок і чоловіків. Вимірювання ступеню впливу в результаті освоєння державних коштів щодо виконання поставлених завдань є ключовим елементом ґендерного бюджетування», – говориться в практичному посібнику, підготовленому групою спеціалістів під егідою Представництва Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні [14].

У зарубіжних країнах так звані «ініціативи щодо складання ґендерних бюджетів» з'явилися в середині 80-х рр. ХХ ст. Під ініціативами слід розуміти конкретні заходи (кампанії), пов'язані з можливістю змінювати бюджетну політику держави в бік більшої ґендерної рівності. Ґендерне планування бюджету нині розвивається в багатьох країнах. За даними ООН, вже у понад 90 країнах світу є досвід впровадження різних ґендерних бюджетних ініціатив. В Україні такі ініціативи почали розвиватися на початку ХХІ ст. [15]. Ґендерне бюджетування наразі являє собою новий напрям реалізації фінансової й водночас соціальної політики. Багато країн почали реалізацію ґендерних бюджетів як пілотних проектів, і в деяких країнах такі проекти досягли значних успіхів. Наприклад, в

Австрії, Бельгії, Великобританії, Іспанії були ухвалені закони, які сприяли досягненню ґендерної рівності через бюджет, а також впровадженню ґендерного бюджетування на державному рівні [16].

Результатом практичного застосування ҐОБ є складання ґендерного бюджету, який являє собою специфічний різновид традиційного бюджету. О. Романюк запропонувала таке визначення ґендерного бюджету. «Це бюджет, який враховує планування ресурсів країни з урахуванням доходів бюджету, які формуються за рахунок жінок та чоловіків і видатків бюджету, які розподіляються на жінок та чоловіків, спрямований на аналіз будь-яких видів державних видатків або методів залучення державних коштів з урахуванням ґендерної компоненти, визнаючи наслідки та впливи виконання бюджетних рішень на осіб жіночої та чоловічої статі» [1, с. 14].

Специфіка ґендерного бюджету полягає в тому, що структура його доходів і витрат враховує статеві-вікові проблеми населення. Вона побудована таким чином, щоб забезпечити дотримання інтересів, рівність прав і можливостей чоловіків і жінок [17]. Не слід розуміти ґендерний бюджет, як виключно «жіночий» бюджет, в якості цільової групи можуть виступати як жінки, так і чоловіки залежно від існуючого на даній території спектра ґендерних проблем.

«Створення державного бюджету з урахуванням ґендерної перспективи означає:

- визначити, яку користь різні громадяни отримують від витрат державного бюджету, і яку частку вони вносять в державний бюджет;
- оцінити неоднаковий вплив бюджетної політики на жінок і чоловіків, а також перерозподілити такі ресурси, як гроші, послуги, час і роботу в сфері соціальної і сімейної турботи та соціальної репродукції;
- проаналізувати ґендерний вплив в усіх секторах державного втручання і запровадити ґендерний бюджет в усі галузі, включаючи освіту, добробут, соціальні послуги, охорону здоров'я, заходи в сфері зайнятості, транспорту, забезпечення житлом тощо;
- підтримати процес створення бюджету «знизу» і залучити до нього всіх громадян – чоловіків та жінок – і зацікавлених «акторів» (асоціації й т.п.) з метою визначення різних специфічних потреб і відповідних заходів для їх задоволення;
- забезпечити врахування ґендерного аналізу і впливу на всіх фазах бюджетного процесу, включаючи етапи проектування, визначення, реалізації, моніторингу і оцінки;
- використати державний бюджет для визначення суттєвих політичних пріоритетів і віднайти специфічні засоби, механізми і заходи для досягнення рівності між жінками та чоловіками за допомогою державної політики;
- переоцінити пріоритети і перерозподілити державні витрати без збільшення загального обсягу державного бюджету;
- визначити загальну ефективність державних витрат відповідно до встановлених пріоритетів і зобов'язань, і зокрема, у відповідності до політики рівних можливостей між жінками та чоловіками щодо перерозподілу державних ресурсів і послуг» [14, с. 5].

Діяльність органів місцевої влади повинна бути пов'язана з отриманням життєво необхідних послуг і забезпеченням справедливого розподілу ресурсів в інтересах жінок / чоловіків, які проживають на відповідній адміністративній території. ҐОБ вже зарекомендувало себе досить результативним при середньостроковому плануванні. Щодо видатків ґендерного бюджету, то основними є статті, що забезпечують рівну оплату праці, захист дитинства та материнства, зайнятості та безробіття та інші. Якщо, наприклад, у 2010 році з державної казни країни на це витратили майже 37 відсотків коштів, то з місцевих бюджетів середній їх показник склав 89% [5]. Саме тому на місцях можна більш конкретно спрямувати бюджетні кошти з метою ґендерно-збалансованого їх витрачання.

Як слушно зазначає Н. Жовницька, робота в межах ҐОБ вимагає широкого спектра діяльності в галузі законодавства і бюджетування. Це так звані «точки входу», основними з яких є:

- розробка ґендерної статистики, яка дає необхідну інформацію для кращого орієнтування в ситуації і для виправлення ґендерної асиметрії і дисбалансу;
- проведення інформаційної та просвітницької роботи з ґендерних питань, яка, перш за все, передбачає роз'яснення національної політики щодо ґендерної рівності;
- створення можливостей для участі чоловіків і жінок у ґендерному бюджетуванні [2].

Упровадження ҐОБ можливо на різних рівнях - від загальнодержавного бюджету до бюджету невеликої громади. При цьому ҐОБ може мати різну спрямованість - стосуватися аналізу бюджету в цілому або зосереджуватися на конкретному секторі (наприклад, охороні здоров'я), може реалізовуватися на різних етапах бюджетного циклу (наприклад, на етапі планування або аудиту бюджету) [там само].

Важливим механізмом, що використовується поряд з ґендерним бюджетуванням, є ґендерний аналіз бюджету. Він є процесом оцінки різного впливу існуючих чи таких, що розробляються, програм, проєктів, законодавчих або нормативно-розпорядчих актів на жінок і чоловіків різного віку у різних сферах життя суспільства.

Ґендерний аналіз заснований на переконанні в тому, що політика не може бути відділена від соціального контексту, і що соціальні питання - невід'ємна частина економічних. Сутність ґендерного аналізу полягає в повному розкритті наслідків для обох статей. Відповідно, ґендерний аналіз бюджету являє собою вивчення бюджетних показників, перш за все бюджетних витрат у контексті ґендерної проблематики. Тобто, це аналіз соціально-економічної ефективності й результативності бюджетних витрат, спрямованих на забезпечення

заходів щодо рівності прав жінок і чоловіків. Даний вид аналізу є наступним як з точки зору з'ясування ступеня ґендерної орієнтованості бюджету, так і з точки зору витрат [15].

ґендерне бюджетування в Україні. Протягом останніх 10-15 років у країні упроваджувались різноманітні ґендерні бюджетні ініціативи. Як правило, їх ініціювали громадські організації. Переважно то були інформаційні та просвітницькі заходи, що відбувалися за підтримки різних міжнародних донорських інституцій. Однак мали місце і перші спроби проведення ґендерного бюджетного аналізу та інтеграції цих ініціатив в бюджети та програми різних рівнів. У 2003 році Харківським жіночим фондом вперше був проаналізований міський бюджет 1998-2001 рр., унаслідок чого була розроблена і прийнята цільова підпрограма «Розвиток та підтримка жіночого підприємництва» як частина «Економічної програми розвитку м. Харкова на 2003-2005 рр.». Проведені в Харкові заходи з пропагування інформації про необхідність запровадження ґендерних бюджетів, стали унікальним засобом залучення до роботи над місцевими бюджетами всіх зацікавлених осіб громади. Також ґендерний аналіз бюджетів був проведений в Херсонській, Полтавській, Черкаській областях. Починаючи з 2006 р. ҐОБ стає об'єктом уваги різних програм і проєктів, зокрема, спільної програми Європейської Комісії, Жіночого Фонду Розвитку ООН (UNIFEM) і Міжнародного Учбового Центру МОП (ITCILO) «Співпраця з питань ґендерної рівності для розвитку і миру», спільного проєкту ЄС, Швецької агенції з міжнародного розвитку (SIDA) та Програми розвитку ООН «Програма рівних можливостей та прав жінок в Україні», проєкту Швецької агенції з міжнародного розвитку SIDA «Стратегія досягнення ґендерної рівності в Україні» тощо. У 2011-2012 роках Регіональне представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні реалізувало проєкт «ґендерне бюджетування на місцевому рівні», в якому взяли участь 7 міст: Житомир, Комсомольськ, Луцьк, Хмельницький, Херсон, Чернівці та Чугуїв. Кожне місто самостійно обрало сферу для розробки ґендерної бюджетної ініціативи відповідно до власних інтересів і потреб, а також створило експертну групу, до якої увійшли представники місцевих органів влади, незалежні експерти і представники неурядових організацій. Кожна група підготувала ґрунтовний ґендерний аналіз певних статей місцевих бюджетів та нормативної бази в рамках обраного для розгляду питання і розробила ґендерні бюджетні ініціативи, що покликані покращити надання послуг в сфері, що розглядалася, а також оптимізувати витрати бюджетних коштів [14, с.2].

Наразі в Україні реалізується **Проєкт «ґендерне бюджетування в Україні»** (далі – Проєкт ҐОБ) за фінансової підтримки Шведського агентства міжнародного розвитку SIDA. Період впровадження Проєкту ҐОБ – з 2014 по 2020 рр., основна його мета – сприяти підвищенню економічної ефективності видатків бюджету через урахування потреб різних груп жінок і чоловіків в Україні [17]. У 2019 році Міністерство фінансів України розробило Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування ґендерно-орієнтованого підходу в бюджетному процесі, які використовуватимуться головними розпорядниками бюджетних коштів та іншими учасниками бюджетного процесу для врахування ґендерних аспектів у процесі планування, виконання та звітування про виконання бюджетних програм (наказ Міністерства фінансів України № 1 від 2 січня 2019 року) [18].

Стан ґендерної рівності в Україні та можливості його покращення через систему соціального захисту. Україна взяла на себе зобов'язання виконання ключових міжнародних угод щодо забезпечення ґендерної рівності. Ґендерна рівність закріплена у Конституції України. Країна прийняла Цілі Сталого Розвитку, приєдналася до Пекінської Декларації та Платформи дій на IV Міжнародній конференції жінок (1995), ратифікувала ключові договори з прав людини, включно з Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1980) та її Факультативний протокол. У 2014 році підписана Угода про Асоціацію між Україною та ЄС, яка зобов'язує до гарантування рівних можливостей для жінок і чоловіків у сферах працевлаштування, освіти, навчання, економіки тощо. Нова Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року спрямована на укріплення інституційних механізмів забезпечення ґендерної рівності з комплексним підходом до подолання інституційних обмежень у цій сфері. Законодавча база України щодо ґендерної рівності включає також Стратегію та План Дій у сфері прав людини, прийняті у 2015 році, метою яких є гарантування рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків у всіх сферах життя. Прийняття Урядом Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 (2016) є важливим кроком у напрямку реалізації програми «Жінки, Мир, Безпека» в Україні. У 2017 році Україна внесла правки у законодавство щодо попередження домашнього насильства, визначивши останнє кримінальним злочином, що відповідає положенням Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція), яка досі не була ратифікована [19].

Незважаючи на деякі досягнення в просуванні ґендерної рівності за останні роки, чисельні порушення прав жінок в Україні, на жаль, мають місце [20]. Світовий банк, вивчаючи права жінок і чоловіків у 187 країнах за останні десять років, зазначив, що лише шість країн у світі повністю досягли ґендерної рівності. Експерти оцінили 187 країн за 35 показниками у сфері трудового, майнового й сімейного права. По 100 балів набрали шість країн: Бельгія, Данія, Латвія, Люксембург, Франція і Швеція. Середній показник ґендерної рівності – 74,71 бали, тобто, рівність у світі забезпечена майже на чверть. Україна отримала 78,75 бали через різницю у зарплатні чоловіків і жінок, пенсійні виплати та умови, пов'язані з народженням дітей. А сусідня Польща набрала 93,75 бали [21]. За версією ПРООН 2019, індекс ґендерної рівності (The Gender Equity Index) України становить 0,284 бали, завдяки чому країна посідає 60-те місце серед 162 країн [22]. За даними Міністерства соціальної політики, розрив у розмірах оплати праці чоловіків та жінок в Україні становить 25% [23]. Окрім оплачуваної роботи на плечі жінки лягає домашня праця, яка вважається «жіночою» – прибирання, готування,

догляд за дітьми. Нині Україна готується до вступу в Міжнародну коаліцію за рівну оплату праці, до складу якої входять уряди країн, приватні компанії, роботодавці та структури ООН.

У контексті обраної теми, хочемо зазначити, що існує певна несправедливість не тільки в існуванні ґендерної нерівності, держава також допускає деякі прорахунки в соціальній політиці щодо підтримки жінок, які красномовно свідчать про те, що роль жінки в суспільстві не до кінця усвідомлена в державних кабінетах. Проілюструємо це на деяких прикладах. Розглянемо окремі питання, пов'язані з соціальним захистом жінок, зокрема з народженням дітей.

За українським законодавством право на отримання грошової виплати по вагітності та пологах має кожна вагітна жінка, у тому числі й неповнолітня. Проте розмір цієї виплати в кожному конкретному випадку буде різним, все залежить від того, навчається чи працює жінка, і чи є вона приватним підприємцем, військовослужбовцем або безробітна. Тож виникає питання, чому матеріальна допомога жінці у цьому випадку залежить не від медичних показників, а інших чинників (соціального статусу), і навіщо потрібна диференціація жінок? Щоправда, під час розрахунку тривалості декретних до уваги береться стан протікання пологів і кількість народжених дітей. Порівняємо нарахування допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами різним категоріям жінок. Тим жінкам, які працюють і застраховані в системі державного соціального страхування, декретні виплачуються за Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV [24]. Декретна відпустка за умови неускладнених пологів триває 126 днів (18 тижнів): з них 70 календарних днів до пологів і 56 після. Якщо пологи були ускладнені та у разі народження двох і більше дітей, тривалість післяпологової відпустки збільшується до 70 днів. Сума декретних виплат залежить від середньої зарплати та кількості днів декретної відпустки. Матеріальна допомога призначається за принципом – щоб нівелювати скорочення доходів через відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами. Розмір лікарняних виплат розраховується залежно від страхового стажу:

- 50% середньої зарплати – при страховому стажі до 3 років;
- 60% середньої зарплати – при страховому стажі 3-5 років;
- 70% середньої зарплати – при страховому стажі 5-8 років;
- 100% середньої зарплати страховий стаж понад 8 років.

Цей закон обмежує розмір лікарняних і декретних для осіб, страховий стаж яких протягом 12 місяців перед страховим випадком є менше шести місяців. Тож у 2020 році максимальний розмір допомоги для таких осіб становитиме на день:

- по тимчасовій непрацездатності 155,16 грн (не перевищуватиме розміру допомоги, обчисленої з мінімальної заробітної плати (далі - МЗП);
- по вагітності та пологах - 310,32 грн (не перевищуватиме розміру допомоги, обчисленої з двократного розміру МЗП) [там само].

Тут важко щось говорити «про» або «contra», оскільки страхова система побудована залежно від внеску працюючої особи, тому важливим фактом є період сплати страхових внесків. Хоча викликає подив, чому саме така калькуляція. Виходить так, щоб мати суттєву матеріальну підтримку під час вагітності та пологів, жінка повинна пропрацювати хоча б 5 років, тож народження дітей їй слід відкласти «на потім».

У законодавстві залишається норма виплати декретних для жінок, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Такі жінки можуть розраховувати на оплату 180 днів декретної відпустки незалежно від стажу роботи, оплату лікарняного в розмірі 100% від середньої зарплати. Але справа в тому, що по закінченні тридцяти чотирьох років після аварії жінок такої категорії в дітородному віці фактично вже немає. Отже, законодавство в цій частині є формальним.

Жінкам, які не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, призначення і виплати соціальної допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами проводяться відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми». Право на фінансову допомогу мають вагітні жінки (у тому числі неповнолітні), а саме:

- звільнені у зв'язку з ліквідацією підприємства (за умови звільнення з роботи не раніше ніж за 6 місяців до набуття права на одержання допомоги);
- підприємці, які не платять страхові внески до Фонду соціального страхування;
- аспірантки, докторантки, клінічні ординатори, студентки вищих навчальних закладів та ПТУ;
- жінки-військовослужбовці (ВСУ, СБУ, Держприкордонслужба, поліція і т.д.);
- безробітні, зареєстровані в центрі зайнятості;
- непрацюючі жінки (домогосподарки).

Згідно законодавства, декретні надаються в розмірі 100% середньомісячного доходу жінки (зарплата, грошове забезпечення, стипендія, допомога по безробіттю і т.д.), а непрацюючим жінкам та жінкам, зареєстрованим як підприємці, – в сумі 25% розміру прожиткового мінімуму (далі – ПМ) для працездатних осіб [25].

Студенткам, які не отримують стипендію (навчаються «за контрактом»), розмір допомоги по вагітності та пологах визначається за середньоденним доходом, помноженим на тривалість днів декретної відпустки. У цьому випадку при визначенні середньоденного доходу за основу береться дохід, що дорівнює 25 % ПМ для працездатної особи у розрахунку на місяць (абз. 2 п.п. 4 п. 7 Порядку № 1751 [26]). Отже, звернемося до конкретних цифр: в Україні з 01.01.2020 року ПМ для працездатної особи становить 2102 гривні. 25% від цієї суми становить 525,50 гривень в місяць і у день - 17,51 гривень. За 126 календарних днів оплачуваної

відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами - 2207 гривень, якщо ж відпустка 140 днів - сума допомоги становитиме 2452,3 гривень. Знову виникає питання, чому саме 25% ПМ? У законодавстві немає пояснення щодо цієї норми. На таку суму прожити з дитиною достатньо важко, особливо для одиноких матерів, враховуючи сучасний рівень цін на продукти і медикаменти. На нашу думку, в умовах відсутності страхової медицини базою для нарахування допомоги вагітним жінкам, незареєстрованим у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, повинен бути ПМ для працездатної особи, а не чверть його. Та й сам ПМ повинен бути набагато вищим. Проблема полягає в тому, що споживчий кошик за законом має переглядатися кожні п'ять років, чого не відбувається. Це є грубим порушенням прав і жінок, і чоловіків. А народження дитини та її виховання є справою обох батьків. Не складно підрахувати витрати родини, пов'язані з виношуванням дитини й пологами, та розмір до- і післяпологової допомоги від держави. На сьогодні це несумірні речі. Напевне тому багато молодих сімей «відкладають» народження дітей на більш пізній період і віддають перевагу іншим справам. Принаймні, коефіцієнт народжуваності в нашій країні наводить на такі роздуми (рис.1). Цей коефіцієнт показує відношення кількості народжених за рік на одну тисячу жителів. Як бачимо, в 2012-2018 рр. коефіцієнт народжуваності зменшився з 11,4 до 8,7, тобто на 23,7%. Слід зазначити, що коефіцієнт народжуваності розраховують на все населення, а народжують-то жінки дітородного віку. Отже, він є не зовсім достовірним індикатором. В Україні вікові коефіцієнти народжуваності (на 1000 жінок відповідного віку) найбільші серед жінок віком 20-29 років, але чисельність таких жінок у різних поколіннях має хвилюподібний характер [27].

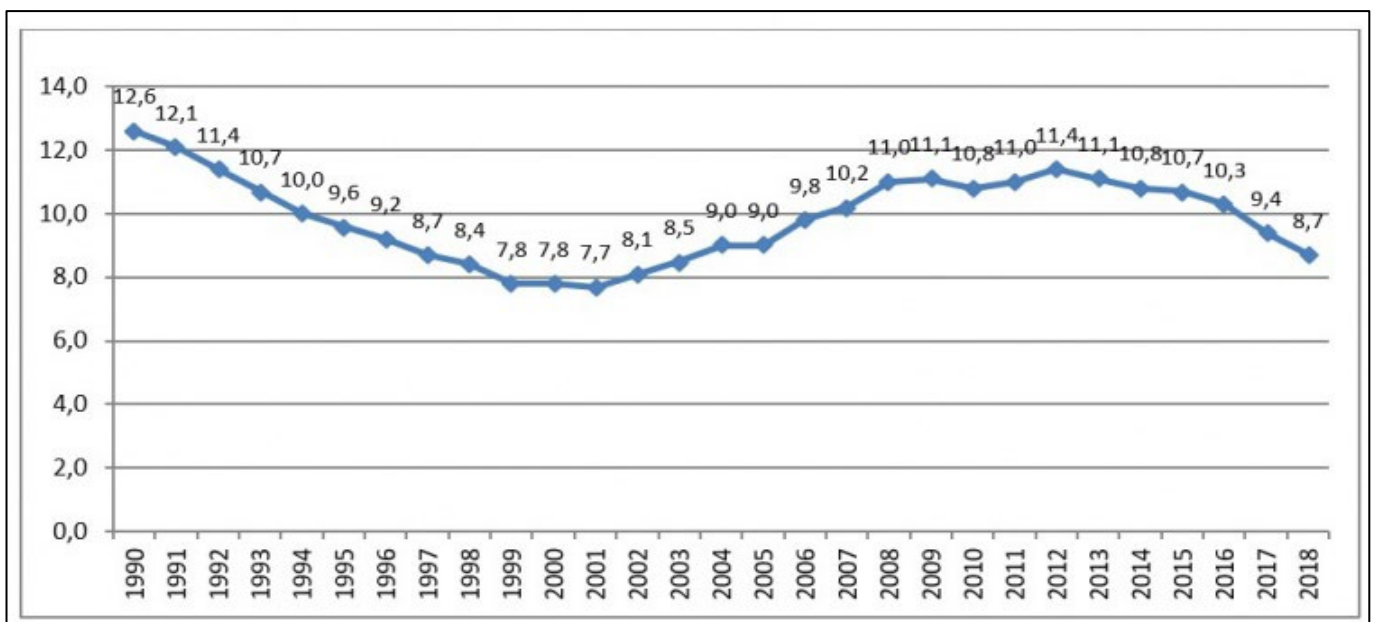

Рисунок 1. Коефіцієнт народжуваності в Україні в 1990-2018 рр. [27]

За даними Держстату, в 2019 році в Україні було 3,43 млн жінок віком 30-39 років і лише 2,48 млн жінок віком 20-29 років, тобто майже на 1 мільйон менше [28, с. 26, 27]. Директор інформаційного центру з проблем алкоголю та наркотиків К. Красовський зазначає: «Великі показники народжуваності в 2008-2013 роках були зумовлені тим, що тоді була більша кількість жінок дітородного віку. В подальші роки через «демографічні хвилі» народжуваність прогнозовано зменшилася. Вона буде зменшуватися і надалі, бо серед усіх 5-річних вікових груп жінок України найменшу чисельність мають дівчата віком 15-19 років, їх лише 890 тисяч, тоді як жінок віком 30-34 роки – 1755 тисяч, майже в 2 рази більше» [27]. До цього пояснення слід додати соціально-економічні негаразди, які вже протягом тривалого часу в нашій країні не вирішуються й перейшли до розряду хронічних. Відомо, що в Україні існують суттєві проблеми з забезпеченням житлом, роботою, можливістю отримання кредитів для здобуття освіти, купівлі житла тощо. Хоч незначне просування у бік їх вирішення додасть молодим людям оптимізму й надії на майбутнє.

Звісно, лише збільшенням допомоги по вагітності та пологам держава не покращить народжуваність. Ця проблема повинна вирішуватися комплексно. А сучасна молодь і ментально і «споживацьки» відрізняється від попередніх поколінь. Це природно, спрацьовує закон зростання потреб. І цей факт необхідно враховувати при закладанні в бюджети тих чи інших витрат.

Слід визнати, що в Україні тривалість декретної відпустки не сама менша у порівнянні з іншими країнами (табл.1). Загалом мати має право на догляд за новонародженою дитиною на три роки. Державна політика щодо тривалості декретної відпустки і виплати допомоги в різних країнах світу різна. Законодавством декрет часто розділяється на відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами та відпустку по догляду за дитиною. У таблиці 1 наведено максимальний період, коли новоспечена мама має право провести вдома з малюком. Також вказана компенсація, що виплачується щомісяця в процентах по відношенню до середньомісячного доходу.

Таблиця 1. Державна політика в окремих країнах світу щодо декретних виплат

Країна	Тривалість декретної відпустки, тижнів	Розмір допомоги, % від середньомісячного доходу
Німеччина	58 тижнів	До 14 тижнів 100%, з 15 тижня – 65%
Великобританія	52 тижні	90% оплачують 39 тижнів, решту - ні
США	12 тижнів	Не оплачується
Данія	52 тижні	55%
Канада	52 тижні	55%, для малозабезпечених родин – 80%
Естонія	166 тижнів	100% - у перші 20 тижнів, з 21 тижня – 45%
Узбекистан	166 тижнів	100% у перші 28 тижнів, 20% - з 29 по 104 тижень, далі – не оплачується.
Чехія	110 тижнів	70% у перші 28 тижнів, 45% - з 29 тижня
Норвегія	61/91 тижень	100% - на 61 тижень або 80% - на 91 тижень
Бразилія	17 тижнів	100%
Нідерланди	16 тижнів	100%
Ізраїль	14 тижнів	100%
Китай	14 тижнів	100%
Індія	12 тижнів	100%
Ірак	10 тижнів	100%

Джерело: [29; 30].

Повертаючись до питання про ґендерну рівність, зазначимо, що в Україні декретну відпустку може оформити будь хто з батьків, або мати, або тато. Право батька піти в декретну відпустку закріплено в Кодексі законів про працю України (ст.179). Тривалість декретної відпустки батька не обмежується, як в інших країнах. У Швеції, наприклад, з 480 днів відпустки по догляду за дитиною батько може взяти 60 днів. У Великобританії декретна відпустка для батька становить всього два тижні, у Бельгії – лише 10 днів після народження дитини, у Нідерландах, Італії, Греції, Мальті - лише два дні. Найкращі приклади демонструють скандинавські країни. Фінляндія пропонує батькам 9 тижнів з малюком, Швеція - 12, Норвегія - майже цілий рік. В ЄС є держави, де взагалі декретна відпустка для чоловіків не передбачена. Батьківська відпустка - одне з питань, яке ЄС взявся регулювати. Торік була ухвалена директива, яка зобов'язує всі країни-члени ЄС закріпити у національних законодавствах право чоловіків на щонайменше 10 днів декретної відпустки.

Україна надає допомогу сім'ям при народженні дитини. З 2014 року по сьогодні розмір державної допомоги під час народження дитини складає 41280 гривень. Виплата допомоги здійснюється спочатку одноразово в розмірі 10320 гривень, а решту суми виплачують по 860 гривень щомісяця упродовж 3 років. Окрему допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку скасовано. Хоча вона була для багатьох сімей суттєвою підмогою, особливо для одиноких матерів і багатодітних.

Позитивним моментом є запровадження в Україні з 1 вересня 2018 року «пакету малюка». Це комплект одноразової допомоги при народженні дитини. Він складається з 25 необхідних речей загальною вартістю до 5 тисяч гривень, які затвердило Міністерство соціальної політики України. «Пакет малюка» є безповоротною адресною соціальною допомогою і видається по одному на кожну дитину, отримати його можуть матір, батько, родичі або патронатний вихователь новонародженого [31].

Конче потрібно медичний огляд жінок в Україні зробити обов'язковим і доступним. У багатьох європейських країнах до здоров'я жінок, особливо в післяпологовому стані, влада ставиться відповідально. Наприклад, в Італії вже багато років жінки обов'язково раз на рік роблять обстеження молочної залози за рахунок місцевих бюджетів, благодійних фондів тощо. В Україні вартість цієї процедури останнім часом значно зросла. Тому при формуванні місцевих бюджетів необхідно закласти витрати саме на такий огляд. Крім того, у зарубіжних країнах огляд жінки у жіночого лікаря супроводжується УЗД. Це обстеження є невід'ємною частиною консультації лікаря. В Україні жінка окремо відвідує гінеколога і окремо у іншого лікаря робить УЗД. З метою оптимізації під час проведення медичної реформи скоротили (закрили) жіночі консультації. Для чиновників Міністерства охорони здоров'я вони стали фінансово «невигідними». Наразі вагітні жінки на загальних підставах відвідують лікарів в поліклінічних закладах, що вкрай небезпечно для такої категорії і тим більше в умовах пандемії. Особливо складною стала ситуація для жінок у сільській місцевості, оскільки велика кількість сільських медичних закладів ліквідована.

Хочемо звернути увагу й на такий аспект ґендерної рівності. Є чимало країн, в яких вдова за законодавством може отримувати пенсію колишнього чоловіка, якщо вона більша за розміром. До уваги насамперед береться «сімейний стаж», матеріальні статки й деякі інші фактори. Така практика вважається справедливою, оскільки жінка, перебуваючи тривалий час у шлюбі, доглядала за чоловіком, виконувала багато різної домашньої роботи, на долю жінки припадає значно більше обов'язків щодо виховання дітей та догляду за ними. В нашій країні це поки що на рівні дискусій.

Тож перелік ґендерних проблем, які потребують свого вирішення, можна продовжити. Практична реалізація ґендерного підходу в бюджетуванні може приймати різні форми залежно від рівня проведеного

гендерного аналізу. Наприклад, аналіз усіх витрат бюджету, аналіз витрат за певними функціями і програмами, аналіз витрат на нові проекти. Аналізуючи витрати, зазвичай дивляться, яким чином враховується ґендерна нерівність, яке значення надається забезпеченню рівності жінок і чоловіків і як передбачається його досягти [11, с. 188]

Висновки. Ґендерне бюджетування використовується для досягнення ґендерної рівності, що сприяє підвищенню ефективності й прозорості використання бюджетних коштів. Воно відноситься до різних процесів та інструментів, за допомогою яких враховуються специфічні інтереси жінок і чоловіків під час розподілу бюджетних ресурсів на всіх рівнях. Стан ґендерної рівності в Україні можна назвати задовільним. За оцінкою експертів Світового банку індекс ґендерної рівності в Україні становить 78,75 бали; за методологією ПРООН такий індекс становить 0,284 бали, завдяки чому країна посідає 60-те місце серед 162 країн. Разом з тим, в Україні велике коло соціально-економічних проблем, які мають бути в числі пріоритетних при формуванні ґендерних бюджетів. Серед них – соціальна допомога жінкам під час вагітності та пологів, збереження здоров'я жінок, матеріальна підтримка жінок в пенсійному віці тощо.

В Україні необхідно, щоб під час проведення бюджетного аналізу і планування витрат, спрямованих на забезпечення ґендерної рівності, в бюджетах держави, місцевих органів влади, були враховані саме ті, які, задовольняючи потреби жінок, водночас мають важливе значення і для чоловіків, держави й всього суспільства. Для цього потрібно:

- посилення політичної підтримки ґендерних ініціатив;
- координація зусиль різних відомств щодо вирішення питань переходу до ҐОБ на постійній основі;
- включення питань соціальної політики, у тому числі ґендерної нерівності, у програми підготовки фахівців з економіки, фінансів, публічного управління;
- проведення ґендерного аналізу не тільки витрат, але й доходів бюджетів;
- співпраця державних органів, які займаються бюджетуванням, з громадськими організаціями, громадами, феміністськими центрами.

У кінцевому рахунку це дозволить досягти підвищення ефективності використання державних коштів, а через вирішення ґендерних проблем більш раціонально підійти до виконання завдань загальнонаціонального характеру, як то демографічних, культурних, духовних.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не вичерпує всієї глибини проблем, які можуть бути зведені в ранг пріоритетних і враховані при складанні бюджетів як на державному рівні, так і місцевими органами влади. Серед проблем, які поглиблюють ґендерну нерівність, насамперед, слід назвати соціальний захист жінок. При несприятливій динаміці народжуваності в країні, від'їзду молодих жінок на заробітки за кордон, тенденції зростання неповних сімей, яка зберігається в нашому суспільстві, необхідно переглянути державний підхід до надання допомоги жінкам у зв'язку з вагітністю та пологами, самотнім і багатодітним матерям. У системі соціального захисту населення є ще багато нюансів, які необхідно прийняти до уваги при ґендерному бюджетуванні: нарахування пенсій жінкам, які здійснювали догляд за хворими родичами; перехід жінок на пенсію чоловіка в разі його смерті, працевлаштування, медичні обстеження тощо.

Список використаних джерел

1. *Потенціал України та його реалізація. Аналітичний звіт Міжнародного центру перспективних досліджень. Підготовлено в рамках проекту «Спроможність до аналізу соціально-економічних результатів і потенціалу», що здійснюється у партнерстві з Conference Board of Canada за фінансової підтримки Канадської агенції міжнародного розвитку (CIDA). кер. проекту: О. Романюк. К., 2009. 69 с.*
2. Жовницкая Н. Гендерно ориентированное бюджетирование с человеческим лицом. *Баланс-бюджет*, № 14 (738), 8 апреля 2019. URL: <https://balance.ua/ru/news/post/genderno-orientirovannoe-byudzhetrovanie-s-chelovecheskim-licom>
3. *Словарь гендерных терминов.* URL: <http://www.owl.ru/gender/074.htm>
4. Elson, Diane. *Budgeting for women's rights: monitoring government budgets for compliance with CEDAW (a summary guide for policy makers, gender equality and human rights advocates).* UN Women Headquarters: UNIFEM (UN Women). 2006.
5. Белец Ж. А. ґендерне бюджетування в Україні як складова механізму забезпечення рівності чоловіків і жінок. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*, 2013. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/Bel_s.pdf
6. Таукешева Т. Д., Даудова Г. В. Трансформація державних фінансів: ґендерний бюджет. *Актуальні проблеми державного управління*, 2018. № 1. С. 34-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2018_1_7
7. Токар І. І., Пилипенко А. В. *Сучасні реалії впровадження ґендерного бюджетування в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки*, 2016. Випуск 13. URL: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/94.pdf>
8. Остріщенко Ю. В., Корнієнко Н. М. ґендерне бюджетування на місцевому рівні як інструмент підвищення ефективності використання бюджетних коштів. URL: http://www.ed.ksue.ua/ER/knt/ee153_75/e153ost.pdf
9. Бауева Е. В. *Гендерная экономика – новое направление фундаментальной экономической теории.* URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gendernaya-ekonomika-novoe-napravlenie-fundamentalnoy-ekonomicheskoy-teorii/viewer>

10. Кашина М. А. Гендерно ориентированная социальная политика. Управленческое консультирование, 2010. № 1. С. 145-163. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/genderno-orientirovannaya-sotsialnaya-politika/viewer>
11. Салосина Л. Г. Гендерный подход в планировании бюджетных расходов. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gendernyy-podhod-v-planirovanii-byudzhethnyh-rashodov/viewer>
12. Ржаницына Л. С. Гендерный бюджет – основные понятия и элементы. Материалы проекта ЮНИФЕМ «Гендерные бюджеты в России». URL: <http://www.owl.ru/rights/discussion2004/index.htm>
13. Фофанова К. В. Гендерный бюджетный анализ: подходы и практика. Журнал исследований социальной политики. Том 4, № 3. С. 381-396. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gendernyy-byudzhethnyy-analiz-podhody-i-praktika/viewer>
14. Гендерні аспекти бюджетування на місцевому рівні. Практичний посібник. Friedrich Ebert Stiftung. 2012. URL: <http://gendercenter.sumdu.edu.ua/images/library/09511.pdf>
15. Татарничева С. Г., Белобаба А. Н. Гендерное бюджетирование как один из механизмов реализации социальной политики государства. URL: <https://pravo.studio/ekonomika/gendernoe-byudjetirovanie-kak-odin-mehanizmov-42089.html>
16. Гендерно-орієнтоване бюджетування. URL: <http://krona.org.ua/gender-orient-byudzheth.html>
17. Проект «гендерне бюджетування в Україні». URL: <http://grbproject.org/>
18. Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування гендерно-орієнтованого підходу в бюджетному процесі. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF19001>
19. Гендерна рівність. Представництво ООН. URL: <http://www.un.org.ua/ua/nasha-roboty/gender>
20. Топ-10 порушень прав жінок в Україні: Горючі факти. URL: https://zmina.info/ru/columns-top10_porushen_prav_zhinok_v_ukrajini_garjachi_fakti/
21. Тільки шість країн у світі досягли гендерної рівності – Світовий банк. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2650784-tilki-sist-krain-u-sviti-dosagli-gendernoi-rivnosti-svitovij-bank.html>
22. Индекс гендерного равенства по версии ООН. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/gender-equity-index-un/info>
23. Вінокуров Я. Розрив в оплаті праці чоловіків та жінок в країні складає 25% – Мінсоцполітики. URL: <https://hromadske.ua/posts/rozriv-v-oplati-praci-cholovikiv-ta-zhinok-v-ukrayini-skladae-25-minsocpolitiki>
24. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>
25. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21 листопада 1992 року № 2811-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12>
26. Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми. Постанова Кабінету Міністрів України № 1751 від 27 грудня 2001 року (редакція від 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1751-2001-%D0%BF>
27. Красовський К. Народжуваність в Україні – чи можна її збільшити і чи треба це робити? URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/09/5/238117/>
28. Розподіл постійного населення України за статтю та віком на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України. 2019. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/zb_rpu2019.pdf
29. Декрет в Англії: 52 тижні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2603812-dekret-v-anglii-52-tizni-vidpustki-dla-mami-abo-tata.html>
30. Декретный отпуск в разных странах мира. URL: <https://vokrugsveta.ua/interesting/dekretnyj-otpusk-v-raznyh-stranah-mira-22-02-2017>
31. Деякі питання надання одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» при народженні дитини: Наказ Міністерства соціальної політики України № 1025 від 17 липня 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0845-18>

References

1. Potentsial Ukrainy ta yoho realizatsiia. Analitychnyi zvit Mizhnarodnoho tsentru perspektyvnykh doslidzhen. Pidhotovleno v ramkakh proektu «Spromozhnist do analizu sotsialno-ekonomichnykh rezultativ i potentsialu», shcho zdiisniuietsia u partnerstvi z Conference Board of Canada za finansovoi pidtrymky Kanadskoi ahentsii mizhnarodnoho rozvytku (CIDA) [Ukraine's potential and its realization. Analytical report of the International Center for Policy Studies. Prepared in the framework of the Socio-Economic Outcome and Potential Analysis Project, in partnership with the Conference Board of Canada with the financial support of the Canadian International Development Agency (CIDA)], ker. proektu: O. Romaniuk. Kyiv, 2009. 69 s.
2. Zhovnitskaya, N. (2019). Genderno orientirovannoe byudzhethirovanie s chelovecheskim litsom [Gender-oriented budgeting with a human face]. Balans-byudzheth - Balance budget, 14 (738), 8 aprelya. URL: <https://balance.ua/ru/news/post/genderno-orientirovannoe-byudzhethirovanie-s-chelovecheskim-licom>
3. Slovar gendernykh terminov [Dictionary of Gender Terms]. URL: <http://www.owl.ru/gender/074.htm>
4. Elson, Diane (2006). Budgeting for women's rights: monitoring government budgets for compliance with CEDAW (a summary guide for policy makers, gender equality and human rights advocates). UN Women Headquarters: UNIFEM (UN Women).
5. Belets, Zh. A. (2013). Genderne biudzhethuvannia v Ukraini yak skladova mekhanizmu zabezpechennia rivnosti cholovikiv i zhinok [Gender budgeting in Ukraine as a component of the mechanism of ensuring equality

- between men and women]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia - Theory and Practice of Public Administration and Local Self-Government*, 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/Bel_s.pdf
6. Taukesheva, T. D. & Daudova, H. V. (2018). Transformatsiia derzhavnykh finansiv: gendernyi biudzheth [Transformation of public finances: Gender budget]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia - Actual Problems of Public Administration*, 1. 34-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2018_1_7
7. Tokar, I. I. & Pylypenko, A. V. (2016). Suchasni realii vprovadzhennia gendernoho biudzhetu v Ukraini [Modern realities of gender budgeting in Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky - Global and National Economy*, 13. URL: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/94.pdf>
8. Ostrishchenko, Yu. V. & Kornienko, N. M. Genderne biudzhetuвання na mistsevomu rivni yak instrument pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia biudzhethnykh koshtiv [Gender budgeting at the local level as a tool for increasing the efficiency of budget use]. URL: http://www.ed.ksue.ua/ER/knt/ee153_75/e153ost.pdf
9. Bazueva, E. V. (2010). Gendernaya ekonomika – novoe napravlenie fundamentalnoy ekonomicheskoy teorii [Gender Economics - A New Direction of Fundamental Economic Theory]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gendernaya-ekonomika-novoe-napravlenie-fundamentalnoy-ekonomicheskoy-teorii/viewer>
10. Kashina, M. A. (2010). Genderno orientirovannaya sotsialnaya politika [Gender-oriented social policy]. *Upravlencheskoe konsultirovanie - Management Consulting*, 1. 145-163. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/genderno-orientirovannaya-sotsialnaya-politika/viewer>
11. Salosina, L. G. Gendernyy podhod v planirovanii byudzhethnykh rashodov [Gender approach to budget spending planning]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gendernyy-podhod-v-planirovanii-byudzhethnykh-rashodov/viewer>
12. Rzhantsyina, L. S. Gendernyy byudzheth – osnovnyye ponyatiya i elementy. Materialy proekta YuNIFEM «Gendernyye byudzhety v Rossii» [Gender budget – basic concepts and elements. Materials of the UNIFEM project «Gender Budgets in Russia»]. URL: <http://www.owl.ru/rights/discussion2004/index.htm>
13. Fofanova K. V. Gendernyy byudzhethnyy analiz: podhody i praktika [Gender Budget Analysis: Approaches and Practice]. *Zhurnal issledovaniy sotsialnoy politiki - Journal of Social Policy Studies*, Tom 4, №3. 381-396. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gendernyy-byudzhethnyy-analiz-podhody-i-praktika/viewer>
14. Genderni aspekty biudzhetuвання na mistsevomu rivni [Gender aspects of local budgeting]. *Praktychnyy posibnyk. Friedrich Ebert Stiftung*. 2012. URL: <http://gendercenter.sumdu.edu.ua/images/library/09511.pdf>
15. Tatarintseva, S. G. & Belobab, A. N. Gendernoe byudzhetrovanie kak odin iz mekhanizmov realizatsii sotsialnoy politiki gosudarstva [Gender budgeting as one of the mechanisms for implementing the state social policy]. URL: <https://pravo.studio/ekonomika/gendernoe-byudzhetrovanie-kak-odin-mekhanizmov-42089.html>
16. Genderno-orientovane biudzhetuвання [Gender-oriented budgeting]. URL: <http://krona.org.ua/gender-orient-byudzheth.html>
17. Proiekt «Genderne biudzhetuвання v Ukraini» [Gender Budgeting in Ukraine Project]. URL: <http://grbproject.org/>
18. Metodichni rekomendatsii shchodo vprovadzhennia ta zastosuvannia genderno-orientovanoho pidkhodu v biudzhethnomu protsesi [Guidelines for the implementation and implementation of a gender-oriented approach in the budget process]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF19001>
19. Genderna rivnist. Predstavnytstvo OON [Gender equality. UN Delegation]. URL: <http://www.un.org.ua/ua/nasha-robota/gender>
20. Top-10 narusheniy prav zhenschin v Ukraine [20. Top 10 violations of women's rights in Ukraine]. *Goryachie fakty - Hot facts*. URL: https://zmina.info/ru/columns-ru/top10_porushen_prav_zhinok_v_ukrajini_garjachi_fakti/
21. Tilky shist krain u sviti dosiahly gendernoi rivnosti – Svitovyi bank [Only six countries in the world have achieved gender equality – the World Bank]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2650784-tilki-sist-krain-u-sviti-dosagly-gendernoi-rivnosti-svitovij-bank.html>
22. Indeks gendernogo ravenstva po versii OON [UN Gender Equality Index]. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/gender-equity-index-un/info>
23. Vinokurov, Ya. Rozryv v oplati pratsi choloivikiv ta zhinok v kraini skladaie 25% – Minsotspolityky [The gender pay gap in the country is 25% - the Ministry of Social Policy]. URL: <https://hromadske.ua/posts/rozriv-v-oplati-praci-choloivikiv-ta-zhinok-v-ukrayini-skladaye-25-minsocpolitiki>
24. Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 23.09.1999. № 1105-XIV [On compulsory state social insurance: Law of Ukraine of September 23, 1999 No. 1105-XIV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>
25. Pro derzhavnu dopomohu simiam z ditmy: Zakon Ukrainy vid 21.11.1992 r. No 2811-XII [On State Aid to Families with Children: Law of Ukraine of November 21, 1992 No. 2811-XII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12>
26. Pro zatverdzhennia Poriadku pryznachennia i vyplaty derzhavnoi dopomohy simiam z ditmy. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No 1751 vid 27 hrudnia 2001 roku (redaktsiia vid 01.01.2020) [Approval of the Procedure for Assigning and Paying State Aid to Families with Children. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1751 of December 27, 2001 (as of 01.01.2020)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1751-2001-%D0%BF>
27. Krasovskiy, K. (2019). Narodzhuvani v Ukraini – chy mozha yii zbilshyti i chy treba tse robyty? [Fertility in Ukraine - can it be increased and should it be done?] URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/09/5/238117/>

28. Rozpodil postinoho naselennia Ukrainy za stattiu ta vikom na 1 sichnia 2019 roku [Distribution of the Ukrainian permanent population by sex and age as of January 1, 2019]. Statystychnyi zbirnyk. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. 2019. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/zb_rpn2019.pdf

29. Dekret v Anhlii: 52 tyzhni [Decree in England: 52 weeks]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2603812-dekret-v-anglii-52-tizni-vidpustki-dla-mami-abo-tata.html>

30. Dekretniy otpusk v raznyih stranah mira [Maternity leave in different countries of the world]. URL: <https://vokrugsveta.ua/interesting/dekretniy-otpusk-v-raznyh-stranah-mira-22-02-2017>

31. Deiaki pytannia nadannia odnorazovoi naturalnoi dopomohy «pakunok maliuka» pry narodzhenni dytyny: Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy No 1025 vid 17 lypnia 2018 r. [Some Issues of Disposable Natural Aid «Baby Pack» at Childbirth: Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine No. 1025 of July 17, 2018]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0845-18>

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Баранник Лілія Борисівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри соціального забезпечення та податкової політики,

Університет митної справи та фінансів

e-mail: baranniklb@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9469-643X>

Дулік Тетяна Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри соціального забезпечення та податкової політики,

Університет митної справи та фінансів

e-mail: dta1409@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9984-8452>

Александрюк Тетяна Юріївна, старший викладач кафедри соціального забезпечення та податкової політики,

Університет митної справи та фінансів

e-mail: 54tatu@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7608-2784>

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Баранник Лилия Борисовна, доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры социального обеспечения и налоговой политики,

Университет таможенного дела и финансов

e-mail: baranniklb@gmail.com

Дулик Татьяна Александровна, кандидат экономических наук, доцент кафедры социального обеспечения и налоговой политики,

Университет таможенного дела и финансов

e-mail: dta1409@ukr.net

Александрюк Татьяна Юрьевна, старший преподаватель кафедры социального обеспечения и налоговой политики,

Университет таможенного дела и финансов

e-mail: 54tatu@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHORS

Barannyk Liliia, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Security and Tax Policy,

University of Customs and Finance

e-mail: baranniklb@gmail.com

Dulik Tatyana, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Social Security and Tax Policy, University of Customs and Finance

e-mail: dta1409@ukr.net

Alexandriuk Tatyana, Senior Lecturer, Department of Social Security and Tax Policy, University of Customs and Finance

e-mail: 54tatu@gmail.com